

Reportatge

col·lecció 'Ulyssus'

Els tresors arquitectònics de Florència i els espectaculars guèisers d'Islàndia són protagonistes d'alguns llibres de viatges. CARLO BARONCINI / STR I RAGNAR AXELSSON / AP

Desenganyem-nos, jo no aniré mai al Dolpo, el Nepal més amagat, a passar fred de peus, recollir cagallons de lleopard de l'Himàlaia, meditar davant una foguera feta amb tifes de iac o a prendre notes sobre el zel i l'acoblament dels bàrals, una subespècie de cabra salvatge que viu a més de quatre mil metres d'altitud. Ni jo ni la majoria de gent, però m'encanta que algú que hi ha anat i ho ha fet m'ho expliqui (i més si aquest algú sap fer alguna cosa més que recollir quatre dades i explicar quatre anècdotes i aconseguir anar molt més enllà d'allò que coneixem com a llibre de viatges). El naturalista, escriptor i viatger novaiorquè Peter Matthiessen va aconseguir amb *El lleopard de les neus*, apareguda en anglès el 1979, una narració de gran intensitat que es dispersa en diverses direccions i sempre fa diana; és un viatge cap a l'interior d'un mateix, cap al coneixement i la basarda del ser, és un intent de superació del dolor després de la mort d'un ésser estimat, amb sentiments de culpa inclosos, és un cant a l'amistat en condicions extremes, una amistat austera, gairebé hostil. És una celebració de la bellesa que hi ha en la contemplació de la natura, l'oració i la meditació, una reflexió sobre la fugida, l'enyorament, el desplaçament en l'espai i en el temps i, també, sobre l'acceptació de la rutina i la tornada a casa; en definitiva, sobre la naturalesa i el sentit del viatge.

Aquest autèntic clàssic contemporani de la literatura de viatges ha aparegut per primera vegada en català en l'encara jove col·lecció *Ulyssus* (editorial Brau) que, en paraules del seu director, Josep Maria Iglesias, "no vol ser una col·lecció de textos fàcils, que tinguin un ritme trepidant i enganxin ràpidament, nosaltres apostem per una cosa amb una mica més de qualitat literària, que aprofundeixi en el lloc visitat, que doni al lector una visió personal d'algú que ho coneix bé i que faci venir ganes d'anar-hi".

Com deia, jo no aniré al Dolpo, però com que el llibre m'ha interessat moltíssim, em sento com si d'alguna manera ja hi hagués anat (no sé si amb això faré content o infeliç el director de la col·lecció *Ulyssus*). En canvi amb un altre dels títols d'aquesta col·lecció em passa una cosa diferent: em vénen unes ganes terribles d'anar -de tor-

Narrativa viatgera per no haver de sortir de casa

La col·lecció 'Ulyssus', iniciada el juny del 2004 per l'editorial Brau, posa a l'abast del lector en català llibres de viatges d'autors contemporanis. La tria de títols combina obres d'autors catalans amb traduccions, algunes d'inèdites fins i tot en castellà

Text: Ramon Erra

nar - uns dies, per pocs que siguin, a la destinació a la qual va dedicat, en aquest cas la molt més assequible Florència.

La Florència de Josep Vall

La ciutat del liri roig s'afegeix a la ingent literatura sobre la capital de la Toscana que hi ha en tota mena de formats i en totes les llengües, fins i tot en la nostra, però amb la virtut i el valor afegit de donar-ne una visió més a la catalana: per les referències que hi ha de Josep Pla i de Gaziel, també pels comentaris ben documentats sobre les diverses versions catalanes de la *Divina comèdia*; en fi, pel marc de referència. Josep Vall aconsegueix treure una mica més de suc, si això és possible, a una ciutat com Florència, que ha estat espremuda fins a l'extenuació. S'interessa pels quadres dels Uffizzi, però només ens en presenta una tria personal que, justament per arbitrària, ens convida a confrontar-la amb una tria alternativa: la que faríem nosaltres. Ens fa entrar a llocs inversemblants, com la seu de la Societat Dantesca. Amb Vall entrem també a restaurants on els cambriers tenen converses cultes amb els clients, a museus on els vigilants jurats saben més d'art que de seguretat, i ens fa anar darrere d'ombres de personatges històrics, com Savonarola, literats, com Stendhal (a qui seguim en

plena síndrome, abans que la síndrome agafés el seu nom i molt abans que un anunci de cotxes l'acabés banalitzant) i ens fa anar darrere d'amics personals seus, com el poeta gironí Narcís Comadira.

Les abundants informacions històriques, artístiques, polítiques, literàries i gastronòmiques que conté el llibre no resulten embafadores gràcies al to irònic i familiar de tot el text, sinó que l'allegueixen. *La ciutat del liri roig* forma part de la col·lecció *Ulyssus* com a llibre encarregat per l'editor, una de les maneres possibles d'arribar-hi. Josep Maria Iglesias, responsable de la tria de títols, diu que la seva vocació és de treure quatre llibres l'any, "sense por, creient absolutament en el que fem" i miren de combinar grans obres d'autors universals amb textos escrits per catalans, perquè l'objectiu final, segons resa la solapa de tots els volums de la col·lecció, és l'aportació que fa "la narrativa viatgera al coneixement del nostre món".

D'Algesires a Istanbul

Una altra cosa que no faria mai seria agafar la bicicleta, un sarró i un mapa i anar a posar en perill la meua pell per les carreteres del Rif, la Cabília o el Delta del Nil. No ho faria perquè trobo que són tirades massa llargues per pedalejar-les en un dia, massa perills per passar-los en un vehicle tan senzill, i massa presses per poder dedicar una mica de temps a la contemplació. Però hi ha gent, com el periodista Gabriel Pernau, que ho fan i després ho escriuen. És com allò de l'Espinàs a peu, és tot un gènere.

En terres d'Al-là, viatge a l'altra riba de la Mediterrània (d'Algesires a Istanbul, com diu la cançó de Serrat), el títol número cinc de la col·lecció *Ulyssus*, ens ofereix una perspectiva d'aquesta altra riba marítima, que no és la perspectiva habitual justament perquè és la que s'obté anant a cavall d'una bicicleta: revolts, marges, asfalt, hotelots, portaequipatges de taxis i autobusos, pocs monuments i sorprenents contactes humans. Passar ràpid pels llocs, veure algunes cares, tastar algun menjar, rememorar algun fet històric que un nom de ciutat o de persona fa reviscolar, transportar i guardar una bicicleta, tot això canvia necessàriament el punt de vista del viatger (el mateix que li passa a Espinàs anant a peu, però a un altre nivell). El viatge en bicicleta és un repte en ell ma-

La narrativa viatgera, que no les guies de viatges, estan en l'origen mateix de la literatura

Les altures del Nepal sempre resulten exòtiques, així com la zona en què el riu Nil es torna més salvatge. GOPAL CHITRAKAR / REUTERS I STEPHEN MORRISON / STF

teix i els detalls que en altres llibres no apareixen o només hi apareixen de passada, aquí són cabdals: passos fronterers, visats, zones en conflicte, transport públic, estat de les carreteres, rodes desinflatades... Tot plegat fa que la ruta en bicicleta de Pernau, com altres de les seves rutes en bicicleta, no tingui un to altament literari i justament sigui aquesta la seva gràcia; la informació geogràfica, històrica i antropològica, barrejada amb l'anècdota, són el més important.

Sibèria i Islàndia

Un dels meus somnis, ho confesso, ha estat sempre de fer el trajecte de Moscou a Vladivostok en el transsiberià. Alguna cosa té d'aventura, o de repte, això d'aguantar molts dies dins un tren incòmode que circula per terres inhòspites. Aquesta vegada –i ho sento pel director de la col·lecció *Ulyssus*– la lectura del llibre que ha publicat sobre el tema me n'ha fet desdir, almenys de moment. *El tren més llarg* és un dels dos casos, fins ara –l'altre és el llibre de Xavier Moret sobre Islàndia, que va obtenir el premi Grandes Viajeros, convocat per Ediciones B i Ibèria– en què la col·lecció *Ulyssus* tradueix al català originals escrits en castellà, seguint aquesta vocació de tenir una col·lecció en la nostra llengua tan diver-

sa com sigui possible. El llibre de Fernando Martínez Laínez, que ha estat molts anys responsable de l'agència EFE a Moscou i sap de què parla, aborda un dels grans mites dels viatgers dels darrers temps: el tren de Moscou a Vladivostok. Llegint-lo podem viure aquest vell somni –i desmitificar-lo potser definitivament– sense haver de sotraguejar-nos per aquests mons de déu, passar fred, privacions, veure paisatges monòtons, personatges soruts i patir grans ensurts en estacions semi-desertes del cul del món o prop de zones altament contaminades.

De la mateixa manera que Xavier Moret al seu llibre *Islàndia, l'illa secreta*, ens fa passar per davant dels nassos els vells personatges de les sagues islandeses (els islandesos, segons Borges, ja havien descobert la novel·la al segle XIII, de la mateixa manera que també havien descobert Amèrica abans que els altres, però ningú més se'n va assabentar), uns personatges que donen vida i color als indrets freds i desolats de l'illa. La desolada buidor d'alguns paisatges que el viatger-narrador sap transmetre conviden a omplir-los fent reviure vells fantasmes, cosa que el lector assegut a la butaca de casa agraeix profundament (tant li fa que els personatges fantasmagòrics vinguin de les grans sagues islandeses com de les llegendes siberianes).

La llibreria Ulyssus

Un mercat creixent, el dels viatgers i lectors que volen anar una mica més enllà de les efímeres guies de viatges, afegit al lector tradicional, molt més sedentari, però igualment amant de les aventures narratives, augura un bon futur a aquesta col·lecció (que surt sota el segell editorial Brau, de Figueres). La col·lecció *Ulyssus* la dirigeix Josep Maria Iglesias, que porta anys darrere el taulell de la llibreria del mateix nom, situada al carrer de les Ballesteries, al barri vell de Girona, i que coneix com ningú els gustos dels viatgers i quins ingredients calen per obtenir un bon llibre de viatges. Com a precedent, en aquest cas en castellà, tenim la col·lecció de narrativa de viatges *Altair*, que sota el segell editorial de Península i amb la marca i el prestigi de la llibreria de la Gran Via de Barcelona ja supera els setanta títols publicats, prova del seu èxit.

La narrativa viatgera, que no les guies de viatges, estan en l'origen mateix de la literatura. Però com a subgènere, amb autors contemporanis i en català, fins ara no havia tingut gaire predicament. D'intents n'hi ha hagut i n'hi ha. Ara mateix em ve al cap el llibre d'Anna Cortadas *Nicaragua de gent dolça*, un dels títols de més èxit de la desapareguda col·lecció *Tròpics*, de l'editorial La Magrana, que ha estat llibre de capçalera de nombrosos cooperants i turistes amb destinació al país centreamericà. Els ja citats viatges a peu d'Espinàs, juntament amb d'altres títols sobre grans aventurers i viatgers escampats pel catàleg de La Campana i alguns dels volums, també molt celebrats, de la col·lecció *Alí Bei* de Proa tenien el terreny prou abonat perquè la col·lecció *Ulyssus* no caigués en un erm. Això, i el fet d'apostar clarament per textos d'autors contemporanis, li ha permès trobar de seguida un espai propi: en els poc més de dos anys de vida ja ha aconseguit fer forat i apuntar-se alguns èxits, com haver donat sortida a una petita part de la ingent producció narrativa de viatgers i aventurers catalans, i haver portat obres de primera fila que no havien estat mai traduïdes a la nostra llengua, com l'altament recomanable *El leopard de les neus*. Un espai que esperem que continuï creixent.

NOVES IDEES

PSC